

Univerzalna kuća pravde

Listopad 1985.

Narodima svijeta

Svevišnji mir, kojemu su ljudi dobre volje stoljećima usmjeravali svoja srca, kojeg su proroci i pjesnici bezbrojnih generacija opisivali u svojim vizijama i kojeg su sveta pisma ljudskog roda uvijek iznova obećavala iz stoljeća u stoljeće – ovaj mir je konačno dostupan narodima. Po prvi put u povijesti omogućeno je svakom pojedincu sagledati ovaj planet u cijelosti, s mnoštvom svih njegovih različitih naroda. Svjetski mir ne samo da je moguć, nego je i neminovan. On je naredni stupanj u evoluciji ovog planeta ili, kako reče jedan veliki mislilac, on je „planetarizacija čovječanstva”.

Da li će mir biti ostvaren tek nakon nezamislivih strahota prouzročenih tvrdokornom ustrajnošću čovječanstva na dotrajalim uzorcima ponašanja, ili će pak biti ostvaren još danas činom konzultativne volje – to je prepušteno izboru sveukupnog stanovništva Zemlje. U ovom kritičnom trenutku, kad tvrdokorni problemi naroda postaju zajedničkom brigom svih, bio bi besavjesan i neodgovoran propust ako ne bismo spriječili bujicu sukoba i nereda.

Među povoljne znakove našeg doba spadaju sve snažniji koraci k stvaranju svjetskog poretka: ponajprije početkom ovog stoljeća osnivanje Lige naroda, zatim šire zasnovane Organizacije ujedinjenih naroda; nezavisnost koju stiče većina naroda nakon Drugog svjetskog rata i koja ukazuje na to, da je proces stvaranja nacionalnih država okončan, te suradnja tih novih država sa starim u pitanjima od zajedničkog interesa; tome slijedi tješnja suradnja između do tada izoliranih i zavađenih naroda i grupa u međunarodnim projektima s područja znanosti, obrazovanja, prava, gospodarstva i kulture; osnivanje nebrojenih međunarodnih humanitarnih organizacija u toku posljednjih desetljeća; širenje pokreta žena i mladih koji zahtijevaju ukidanje ratova; i konačno spontani nastanak sve šire mreže običnih ljudi, koji po osobnom kontaktu traže bolje razumijevanje.

Znanstveno-tehnička dostignuća našeg neobično blagoslovljenog stoljeća ukazuju na ogromni napredak u društvenom razvitku našeg planeta, a istovremeno upućuju na sredstva kojima bi se praktični problemi ljudskog roda mogli riješiti. Baš ova dostignuća nam nude pomagala za uređenje kompleksnog života ujedinjenog svijeta. No tu su još uvijek barijere. Dvojbe, nesporazumi, predrasude, podozrenje i zadrta sebičnost blokiraju međusobne odnose država i naroda.

Čuteći duboku duhovnu i moralnu odgovornost vidimo se ponukanim u ovom povoljnom trenutku usmjeriti Vašu pažnju k spoznajama, koje je Bahá'u'lláh, utemeljitelj Bahá'í religije, čiji smo mi povjerenici, po prvi puta prije više od jednog stoljeća obznanio moćnicima svijeta.

„Vihori dvojbe”, pisao je Bahá'u'lláh, „udaraju sa svih strana, a raspra, koja dijeli i muči ljudski rod, svakodnevno se umnožava. Znakovlja prijetećih potresanja i kaosa danas su jasno vidljiva, jer se postojeći poredak očituje u svojoj bijednoj nesavršenosti.” Zajedničko iskustvo čovječanstva temeljito je potvrdilo ovaj proročki sud. Nedostaci postojećeg poretka očituju se jasno nesposobnošću suvremenih država organiziranih u Ujedinjenim narodima da otklone avet rata, prijeteći kolaps međunarodnog gospodarskog poretka, širenje anarhije i terorizma te neizmjerne patnje koje sve ove i ine nedaće nameću bezbrojnim milijunima ljudi. Agresije i sukobi su doista postali oznakom našeg društvenog, gospodarskog i religioznog sustava, pa su mnogi ljudi podlegli uvjerenju, da je takvo ponašanje u stvari bit ljudske naravi, te stoga neiskorjenjivo.

Uvriježenjem ovakvog nazora stvorena je paralizirajuća proturječnost: S jedne strane ljudi svih naroda iskazuju ne samo spremnost, nego i čežnju za mirom i jedinstvom, za okončanjem mukotrpnih strepnji koje zagorčavaju njihov svakodnevni život. S druge pak strane nekritički prihvaćaju tezu da je čovjek nepopravljivo sebičan, agresivan i stoga nesposoban uspostaviti društveni poredak, koji bi istovremeno bio napredan i mirotvoran, dinamičan i skladan, poredak, koji bi dopuštao osobnu kreativnost i inicijativu, a istodobno počivao na suradnji i uzajamnosti.

Kako potreba za mirom postaje sve većom, ova temeljna proturječnost, koja ometa njegovo ostvarenje, iziskuje preispitivanje pretpostavki, na kojima se temelji opće mišljenje o teškoj povijesnoj situaciji čovječanstva. Trijezna provjera pokazuje, da takvo čovjekovo ponašanje nipošto ne odražava njegovu stvarnu bit, nego iskrivljenost ljudskog duha. Kad to ljudi budu spoznali, bit će u stanju staviti u pogon stvaralačke društvene snage, koje će, budući da su u skladu s ljudskom prirodom, unapređivati slogu i suradnju umjesto rata i sukoba.

Zaputiti se ovakvim smjerom, ne znači poreći prošlost ljudskog roda, nego je razumjeti. Bahá'í vjera smatra današnju zbrku u svijetu i kobno stanje ljudskog društva prirodnom fazom u nezaustavljivom organskom procesu, koji će na kraju dovesti do ujedinjenja čovječanstva u jedinstveni društveni poredak, čije će granice biti granice samog planeta. Ljudski rod kao posebna organska jedinica prošao je razvojne faze slične fazama dojenčeta i djeteta u životu pojedinca, a sad se nalazi na vrhuncu svoje neobuzdane mladosti i bliži se svojem toliko dugo iščekivanom punoljetstvu.

Otvoreno priznanje, da su predrasude, ratovi i izrabljivanje bili odraz nezrelosti u dugotrajnom povijesnom procesu, i da čovječanstvo u ovom trenutku doživljava neizbježive potrebe svog kolektivnog dozrijevanja, nije razlog za očajavanje, već preduvjet za silni poduhvat izgradnje mirotvornog svijeta. Da je takav poduhvat moguć, da postoje doista za to potrebne konstruktivne snage, da je moguće uspostaviti ujedinjujuće društvene strukture – to je naše mišljenje, za čiju provjeru vas najusrdnije molimo.

Svejedno, kakovu patnju i kakva komešanja će donijeti naredne godine, svejedno, kako mračna zbivanja nas očekuju – Bahá'í zajednica vjeruje, da se čovječanstvo s pouzdanjem u konačni ishod može podvrći tom najtežem ispitu. Preobrati kojima ljudski rod sve brže stremljenik nikako neće značiti kraj civilizacije, oni će štoviše pomoći da se oslobode

„mogućnosti inherentne stadiju čovjeka” i da se razotkrije „prava mjera njegovog određenja na Zemlji, prirodna odlika njegove stvarnosti”.

I.

Sposobnosti, po kojima se čovjek razlikuje od svih ostalih živih bića, mogu se sažeti u pojmu ljudskog duha; razum je njegovo bitno svojstvo. Ove sposobnosti omogućile su ljudskom rodu da stvara kulturu i materijalno uspijeva. Ali samo takva dostignuća nisu nikada u potpunosti mogla zadovoljiti ljudski duh, koji je po svojoj tajnovitoj naravi usmjeren k transcendenciji, koji traga za nevidljivim svijetom, za konačnom istinom, za nepoznatljivim Bićem svih bića, zvanim Bog. Religije, kojima je ljudski rod obdaren slijedom duhovnih svjetala, činile su glavnu vezu između čovječanstva i one konačne stvarnosti; one su pobudile i oplemenile sposobnost ljudskog roda za postizanje duhovnog uspjeha kao i društvenog napretka.

Nijedan ozbiljniji pokušaj za reguliranjem ljudskih odnosa, za uspostavljanjem svjetskog mira, ne smije iz vida ispustiti religiju. Kako čovjek spoznaje i iskazuje religiju, čini najveći dio povijesti. Jedan znameniti povjesničar obilježio je religiju kao „sposobnost ljudske naravi”. Da je perverzija te sposobnosti uvelike doprinijela kaosu u društvu i sukobima u čovjeku samom te u međusobnim odnosima, jedva da se može poreći. A isto tako nijedan objektivni promatrač ne može previdjeti odlučujući utjecaj religije na vitalne izražajne oblike kulture. Osim toga njen neposredni utjecaj na zakone i moral uvijek iznova pokazuje njenu neophodnost za društveni poredak.

O religiji, kao društvenoj snazi, kazao je Bahá'u'lláh: „Religija je najvažnije sredstvo za utemeljivanje reda u svijetu i za postizanje miroljubivog suživljenja svih koji u njemu žive.” U svezi s propadanjem i izopačenjem religije pisao je: „Ako se zatamni svjetiljka religije, nastat će kaos i zbrka, a svjetla poštenja i pravednosti, spokoja i mira neće više svijetliti.” U nabrojanju takvih posljedica Bahá'í spisi upućuju na to, da se „izopačenost ljudske naravi, niskost ljudskog ponašanja, degeneracija i raspad ljudskih institucija očituju u takvim okolnostima u svojim najgorim i najodratnijim slikama. Ljudski karakter se izopači, svako povjerenje biva narušeno, strune discipline i reda olabavljene, glas ljudske savjesti ušutkan, osjećaj za stid i pristojnost zamračen, pojmovi dužnosti, zajedništva, uzajamnosti i vjernosti izokrenuti, pa i sam osjećaj za mirotvornost, radost i nadu polagano zatomljen.”

Ako je dakle čovječanstvo zapalo u paralizirajući konflikt, moralo bi tražiti izvor nesuglasja i zbrke, koji su bili prouzročeni u ime religije, u sebi samom, u svojoj vlastitoj ravnodušnosti, u glasovima sirena koje je osluškivalo. Svaki onaj, koji se slijepo i sebično drži vlastite ortodoksije, koji svojim privrženicima nameće kriva, proturječna tumačenja riječi Božjih proroka, snosi tešku odgovornost za tu zbrku – zbrku koja nastaje zbog umjetnih granica između vjere i razuma, između znanosti i religije. Jer ako se nepristrano provjere stvarne izreke osnivača velikih religija i društvene okolnosti u kojima su vršili svoju misiju, ne može se naći baš ništa na čemu bi se mogle temeljiti zadjevice i predrasude koje uzdrnavaju religiozne zajednice ljudskog roda a time ujedno i sva područja života.

Učenje, da s drugima trebamo postupati onako kako bi željeli da se s nama samima postupa, etika koja se ponavlja u svim religijama na mnogovrstan način, potvrđuje ova zapažanja u dvostrukom smislu: Ono u sebi sažima osnovni moralni stav, mirotvorni aspekt,

koji se provlači kroz te religije bez obzira na mjesto i vrijeme njihova nastanka; osim toga ono obilježava aspekt jedinstva kao bitno svojstvo religije – svojstvo, koje je čovječanstvo propustilo vrednovati u svojem nesuvislom promatranju povijesti.

Da je čovječanstvo sagledalo odgajatelje svojeg kolektivnog djetinjstva u njihovoj pravoj biti, naime kao poticajnu silu u sveukupnom procesu svojeg kultiviranja, izvuklo bi bez sumnje neizmjereno veću korist iz kumulativnog djelovanja njihovih uzastopnih misija. Nažalost, čovječanstvo je to propustilo.

Ponovno oživljavanje fanatičnih religioznih strasti u mnogim zemljama može se smatrati samo samrtničkim hropcem. Već sama nasilna i razarajuća priroda pojava povezanih uz religiozni fanatizam svjedoči o njegovom duhovnom bankrotu. Odista, jedna od najčudnovatijih i najjadnijih značajki trenutnog izljeva religioznog fanatizma jest obujam, u kojem taj fanatizam uvijek ponovo, ne samo da potkopava duhovne vrednote koje unapređuju jedinstvo ljudskog roda, nego i jedinstvene moralne pobjede one religije, kojoj navodno služi.

Bez obzira na to kakvu je vitalnu snagu vjera predstavljala u povijesti ljudskog roda, i bez obzira na dramatičnost ponovnog oživljavanja militantnog religioznog fanatizma naših dana, već desetljećima sve veći broj ljudi smatra religiju i religiozne ustanove irelevantnim za bitna pitanja modernog svijeta. Oni se zbog toga podaju hedonističkom cilju materijalnog zadovoljstva ili pak slijede ideologije koje je čovjek sam izmislio kako bi društvo oslobodio očiglednog zla, pod kojim ono stenje. Mnoge od ovih ideologija, umjesto da uzmu jedinstvo ljudskog roda kao temeljno načelo i da umnažaju slogu među narodima, teže k apoteiziranju države, podvrgavanju ostatka čovječanstva stanovitoj naciji, rasi ili klasi, zatumljivanju diskusije i razmjene misli, ili pak ravnodušnom žrtvovanju milijuna gladnih mehanizmima tržišta, koji posve očigledno pogoršavaju gospodarsku bijedu najvećeg dijela čovječanstva, dok manjem dijelu omogućavaju život u izobilju, kakvog naši preci nisu mogli ni zamisliti.

Kako je samo potresan učinak ovih surogatnih religija koje su stvorili pametnjakovići našeg doba! U posvemašnjem deziluzioniranju cijelih naroda, koji su bili upućeni u kult na njihovim oltarima, može se pročitati neporecivi sud povijesti o vrijednosti tih ideologija. Nakon desetljeća sve neograničenije vladavine onih, koji svoj društveni uspon zahvaljuju baš tim doktrinama, njihovi plodovi su socijalne i gospodarske patnje, s kojima se muče svi krajevi ovog svijeta posljednjih godina 20. stoljeća. Korijen svih tih izvanjskih nevolja jest duhovna šteta koja se očituje u apatiji masa ljudi svih nacija, u gašenju svake nade u srcima iskorištavanih i zastrašenih milijuna.

Došlo je doba kad propovjednici dogmi materijalizma – kako na Istoku tako i na Zapadu, u kapitalizmu kao i u socijalizmu – moraju polagati račune o moralnom vođenju kojeg su se usudili prisvojiti. Gdje je taj obećavani „novi svijet” ovih ideologija? Gdje je međunarodni mir čijim su se idealima zaklinjali? Gdje su prodori u nova područja kulturnog napretka koji bi se postigli uzdizanjem ove ili one rase, određene nacije ili klase? Zašto većina naroda tone sve dublje u glad i bijedu, dok današnjim upravicima društvenih poslova stoji na raspolaganju bogatstvo o kakvom nisu mogli ni sanjati faraoni, carevi, nit čak imperijalističke sile 19. stoljeća?

Naročito u glorificiranju težnje za materijalnim stvarima, koja je ujedno počelo i zajednička osobitost svih ovih ideologija, nalaze se korijeni krive teze da je čovjek nepopravljivo sebičan i agresivan. Ovdje se mora započeti da bi našim potomcima pripremili tlo za valjaniji novi svijet.

Iskustvo, da ideali materijalizma ne uspijevaju zadovoljiti potrebe ljudskog roda, iziskuje iskreno priznanje, da se moraju poduzeti novi pokušaji ako želimo pronaći put iz teškoća koje muče naš planet. Nepodnošljive prilike koje se šire društvom svjedoče o općem neuspjehu, a ova činjenica na svim stranama više produbljuje jazove nego što ih premošćuje. Očito je da je za rješenje problema prijeko potreban zajednički trud. A u svemu tome najvažniju ulogu igra naš stav. Da li će čovječanstvo ustrajati u svojoj tvrdokornosti hvatajući se i nadalje svojih dotrajalih koncepcija i bezvrijednih premisa, ili će pak njegove vođe, ne obazirući se na svoje ideologije, istupiti i odlučnom voljom se posavjetovati u zajedničkom traženju razumnih rješenja?

Onaj, kojemu na srcu leži budućnost ljudskog roda, trebao bi temeljito razmisliti o ovom savjetu: „Ako dugo njegovani ideali i drevne institucije, ako društveni postulati i religiozna uvjerenja ne promiču više dobrobit sveukupnog čovječanstva, ako nisu više u stanju da zadovolje potrebe ljudskog roda koji je neprestano u razvoju, zbrišite ih i protjerajte u ropotarnice zastarjelih, zaboravljenih doktrina! Zašto bi one u jednom svijetu, koji podliježe neumitnom zakonu promjene i propadanja, ostale pošteđene izrođenja koje neminovno dostiže sve ljudske institucije? Pravne norme, političke i gospodarske teorije imaju samo tu svrhu da štite interese čovječanstva kao cjeline; a ljudski rod ne postoji poradi toga da bude razapet radi očuvanja nepovredivosti nekog stanovitog zakona ili doktrine.”

II.

Uklanjanjem nuklearnog oružja, zabranom primjene bojnih plinova i bakteriološkog vođenja rata neće se odstraniti uzroci ratovanja. Koliko god bile važne te praktične mjere kao elementi mirovnog procesa, one su odveć površne a da bi mogle imati trajno djelovanje. Narodi su dovoljno oštromni da iznađu drugačije oblike ratovanja, i da uporbabe živežne namirnice, sirovine, financije, industrijsku moć, ideologiju i terorizam kao sredstva uzajamnog uništenja u svojoj beskrajnoj težnji za prevlašću i dominacijom. Isto tako se i današnji potpuni poremećaj međuljudskih odnosa ne može izliječiti samo stišavanjem stanovitih sukoba i usaglašavanjem različitih mnijenja među pojedinim državama. Potrebno je štoviše da se usvoji jedan doista univerzalan okvir.

Nacionalnim vođama ne manjka zasigurno na spoznaji da se ovdje radi o problemima od planetarnog značaja, jer je to na osnovu sve većih teškoća s kojima se svakodnevno susreću sasvim očigledno. Također postoje u sve većem obujmu studije i rješenja koja predlažu mnoge angažirane, napredne grupe kao i organi Ujedinjenih naroda, tako da nitko ne može ostati neupućen o hitnosti zahtjeva. Međutim, tu je paraliza volje i upravo ona iziskuje podrobno ispitivanje i odlučnu terapiju. Kao što smo već utvrdili, ova paraliza se temelji na duboko uvriježenom uvjerenju o neiskorjenjivoj svadljivosti čovjeka. Oni koji vjeruju u to nevoljko uzimaju u razmatranje mogućnost, da bi se sebični nacionalni interesi mogli podrediti zahtjevima svjetskog poretka; oni isto tako nisu spremni da se odvažno suoče sa dalekosežnim implikacijama stvaranja ujedinjenog svjetskog autoriteta. Ta paraliza volje se osim toga temelji na nesposobnosti najvećim dijelom neobrazovanih, podjarmljenih

masa da jasno izraze svoju čežnju za novim poretkom u kojem bi sveukupno čovječanstvo moglo živjeti u miru, slozi i blagostanju.

Oprezni koraci u pravcu svjetskog poretka, osobito nakon Drugog svjetskog rata, predstavljaju znakove pune nade. Sve jača tendencija različitih skupina naroda da čvrsto oforme svoje odnose i na ovoj osnovi omoguće suradnju u stvarima od zajedničkog interesa, ukazuje na to, da mogu polagano svi narodi prebroditi tu paralizu. Savez južnoistočnih azijskih država, Karipska zajednica i zajedničko tržište, Srednjeameričko zajedničko tržište, Savjet za uzajamno ekonomsku pomoć, Europska zajednica, Arapska liga, Organizacija afričkog jedinstva, Južnopacifički forum – sva zajednička nastojanja takvih organizacija pripremaju put svjetskom poretku.

Sve veća pozornost za neke od najdubljih problema planeta daljini je znak pun nade. Preko četrdesetak deklaracija i konvencija koje su bile donesene u Ujedinjenim narodima, iako vlade ponekad nisu bile posebno entuzijastične u svom zalaganju, ulijeva jednostavnim ljudima unatoč očiglednih nedostataka ove organizacije osjećaj novog zanosa. Opća deklaracija o pravima čovjeka, konvencija o sprečavanju i kažnjavanju genocida i druge mjere za odstranjivanje svih oblika diskriminiranja zbog rase, spola ili religije, očuvanje prava djeteta, zaštitu svih ljudi od mučenja, iskorjenjivanje gladi i neuhranjenosti, primjenu znanstveno-tehničkog napretka u mirovne svrhe i na korist čovječanstva – sve takovrsne mjere će, ako se odvažno potpomažu i šire, doprinijeti tome da će doći dan kada će avet rata izgubiti svoju nadmoćnu silu u međunarodnim odnosima. Nepotrebno je ovdje posebno podvlačiti značaj pitanja kojima se bave ove deklaracije i konvencije. Ipak, neke od ovih tema zaslužuju poradi svoje neposredne važnosti za uspostavljanje svjetskog mira posebno razmatranje.

Rasizam, jedno od najfatalnijih i najtvrdokornijih zala, je glavna prepreka miru. Tamo gdje on vlada ljudsko je dostojanstvo tako sramotno povrijeđeno da ga nijedan izgovor ne može opravdati. Rasizam koči razvitak neograničenih potencijala svojih žrtava i kvari same počinitelje, te sprečava ljudski napredak. Ako želimo riješiti ovaj problem, potrebno je da jedinstvo ljudskog roda bude općevrijedno priznato, potvrđeno u obliku podobnih zakonskih mjera.

Ogromne razlike između bogatih i siromašnih, izvor najžešćeg bola, drže svijet u stanju nestabilnosti i gotovo na rubu rata. Samo se nekolicina socijalnih zajednica uspješno sukobila s ovim problemom. Njegovo rješenje iziskuje kombiniranu primjenu duhovnih, moralnih i praktičnih sredstava. Ovo pitanje se mora promatrati u novom svijetlu; potreban je savjet stručnjaka najrazličitijih disciplina, oslobođen gospodarske i idološke polemike, a u donošenju neodloživih odluka trebaju sudjelovati svi, kojih se one tiču. Ne radi se samo o nužnom ukidanju ekstrema bogatstva i siromaštva; ovo pitanje stoji štoviše u nedjeljivom sklopu s onim duhovnim istinama, čije razumijevanje može uroditi novim, univerzalnim stavom. Potpomagati takav stav je već po sebi bitan dio rješenja.

Neobuzdani nacionalizam, koji se jasno razlikuje od zdravog, legitimnog patriotizma, mora ustupiti mjesto sveobuhvatnoj lojalnosti: ljubavi prema ljudskom rodu kao cjelini. Bahá'u'lláh kaže: „Zemlja je samo jedna država a svi ljudi su građani”. Ideja svjetskog državljanstva je neposredni rezultat činjenice da su znanstveni napredak i neosporna uzajamna ovisnost država svele svijet na jedno jedino susjedstvo. Ljubav prema svim narodima svijeta ne isključuje ljubav prema vlastitoj zemlji. U svjetskoj zajednici najbolje će

biti očuvana korist jednog dijela, ako će se unapređivati korist cijelosti. Današnje međunarodne aktivnosti na različitim područjima, koje njeguju uzajamnu naklonost i osjećaj za solidarnost među narodima, moraju se znatno pojačati.

Vjerski sporovi bili su tijekom povijesti povodom bezbrojnih sukoba i ratova, kobna prepreka razvoju, i ljudima se sve više gade, bez obzira pripadali ili ne nekoj religiji. Privrženici svih religija moraju biti spremni suočiti se s temeljnim pitanjima koja su ovi sporovi izazvali, i iznaći jasne odgovore. Kako u teoriji i u praksi uskladiti različitost njihovih mišljenja? Od vjerskih vođa čovječanstva se zahtjeva da razmisle, srca punih suosjećanja i čežnje za istinom, o bijedi ljudskog roda i da se zapitaju ne bi li mogli, u poniznosti pred svojim svemogućim Stvoriteljem, ublažiti svoje teološke nesuglasice velikodušnom gestom uzajamne popustljivosti, koja bi im omogućila suradnju u unapređivanju razumijevanja i mira među ljudima.

Emancipacija žene, potpuna ravnopravnost spolova, jest jedan od najvažnijih, premda jedva priznatih preduvjeta mira. Uskraćivanje te ravnopravnosti znači nepravdu naspram polovice svjetskog stanovništva i podstiče kod muškaraca štetne nazore i navike, koji se onda prenose iz obitelji na radno mjesto, u politički život i na koncu u međunarodne odnose. Ne postoje nikakvi moralni, praktički, niti biološki razlozi koji bi mogli opravdati takvo uskraćivanje. Tek kad žena bude pozdravljena dobrodošlicom u svim područjima ljudskog nastojanja kao ravnopravan partner, nastat će moralno i psihološko ozračje u kojem će se moći razvijati međunarodni mir.

Univerzalni odgoj, koji je već zadobio čitavu vojsku angažiranih suradnika iz svih religija i naroda, zaslužuje posebnu podršku svjetskih vlada. Neznanja je neosporno glavni razlog klizanja u ponor cijelih naroda i daljnjeg postojanja predrasuda. Nijedna država ne može imati uspjeha ako svim svojim građanima ne pruži obrazovanje. Manjak sredstava ograničava sposobnost mnogih država da udovolje tim potrebama i prisiljava ih da usvoje određene prioritete. Nadležni gremiji koji donose odluke, trebali bi bez daljnjeg ustupiti vrhunski prioritet izobrazbi žena i djevojaka, jer po obrazovanim majkama moguće je da boljitak znanja na najdjelotvorniji i najbrži način prožme cijelo društvo. U skladu s potrebama vremena dobro bi bilo razmisliti i o tome da se svako dijete u okviru osnovnog obrazovanja upozna s idejom kozmopolitizma.

Temeljni manjak komunikacije među narodima slabi osjetno napore za postizanjem svjetskog mira. Prihvatanje jednog međunarodnog pomoćnog jezika poprilično bi pridonijelo rješenju tog problema, te stoga iziskuje punu pažnju.

Dvije bitne točke moraju biti naglašene kod svih tih kompleksnih problema. Kao prvo, ukidanje rata nije jednostavno stvar potpisivanja ugovora i protokola. Puno više je to višeslojna zadaća, koja na jednoj novoj razini zahtijeva angažman za rješavanje problema, koji se obično ne povezuju s nastojanjima za postizanjem mira. Ideja kolektivne sigurnosti ostaje samo tlapnjom ako počiva isključivo na političkim dogovorima. Kao drugo, pri bavljenju problematikom mira glavni izazov leži u tome da se suvislosti s razine čistog pragmatizma izdignu na principijelnu razinu. Mir naime u biti proizilazi iz unutarnjeg stanja koje se temelji na duhovnim i etičkim stavovima; da bi se iznašla mogućnost za trajna rješenja, potrebno je prvenstveno da se ponovno oživotvore ti stavovi.

Postoje duhovna načela ili – kako to neki zovu – ljudske vrednote, uz pomoć kojih se daju iznaći rješenja za svaki društveni problem. Svaka dobronamjerna grupa je obično kadra iznaći praktična rješenja svojih problema, ali dobre nakane i praktično znanje najčešće nisu sasvim dostatni. Bitna prednost duhovnih načela je u tome da ne otvaraju samo vidokruge koji su u skladu s ljudskom naravi, nego posreduju i stav, poticajnu snagu, volju, težnju, koji olakšavaju iznalaženje i sprovođenje praktičnih mjera. Upraviteljima država i svima onima koji posjeduju autoritet, bilo bi od koristi u njihovim naporima za rješavanje problema da prvo pronađu osnovna načela ovih problema i da se onda prema njima ravnaju.

III.

Glavno pitanje koje treba riješiti, glasi: Kako današnji svijet, s njegovim duboko ukorijenjenim strukturama sukoba, preobratiti u svijet u kojem bi vladali sklad i suradnja?

Svjetski poredak može se temeljiti samo na nepokolebljivoj svijesti o jedinstvu cijelog ljudskog roda, ovoj duhovnoj istini, koju potvrđuju sve humanističke znanosti. Antropologija, fiziologija i psihologija poznaju samo jednu vrstu čovjeka, premda beskrajno raznolik u sekundarnim aspektima života. Tko ovu istinu priznaje mora se osloboditi od svih predrasuda – predrasuda u odnosu na rasu, klasu, boju kože, religiju, naciju, spol, materijalni standard ili bilo što drugo što čovjeku pruža mogućnost da se naspram drugoga osjeti nadmoćnim.

Priznanje jedinstva ljudskog roda jest prva, temeljna pretpostavka za reorganizaciju i upravljanje svijeta kao jedne države, kao domovine čovječanstva. Sveopće prihvaćanje tog temeljnog načela bitno je za svaki valjani pokušaj da se uspostavi svjetski mir. To temeljno načelo moralo bi se dakle obznaniti širom svijeta, naučavati u školama i ustrajno afirmirati u svakoj zemlji kao priprema za organski preobražaj društvenih struktura koji je u njemu impliciran.

Prema mišljenju bahá'ija priznavanje jedinstva čovječanstva iziskuje „ništa manje nego reorganizaciju i demilitarizaciju sveukupnog civiliziranog svijeta – svijeta koji je organski srastao u svim bitnim aspektima svog postojanja, političkih struktura, duhovnih nastojanja, trgovine i financija, pisma i jezika, a koji je ipak beskonačno raznolik u nacionalnim posebnostima svojih federalnih jedinica.”

U svojim razlaganjima o posljedicama tog centralnog načela, Shoghi Effendi, čuvar Bahá'í vjere, 1931. godine rekao je: „Ono bez ikakve namjere za rušenjem postojećeg osnova društva nastoji proširivati njegove temelje, preobražavati njegove institucije u skladu s potrebama svijeta koji se neprestano preobražuje. Ono se ne može kositi s legalnim dužnostima, niti može potkopati istinsku vjernost. Nije mu namjera da ugasi plamen zdravog i razumnog patriotizma u srcima ljudi, niti da dokine princip nacionalne samostalnosti, koji je bitan kao protuteža zlu pretjerane centralizacije. Ono ne previđa raznolikost etničkog podrijetla, klime, povijesti, jezika i predaje, mišljenja i navika, po kojim se razlikuju narodi i nacije svijeta, niti pokušava iskorijeniti ovu raznolikost. Ono priziva k većoj odanosti, jačem stremljenju od bilo kojeg drugog koje je do sada ispunjavalo ljudski rod. Ono traži podređivanje nacionalnih težnji i interesa nužnim zahtjevima ujedinjenog svijeta. Ono odbacuje pretjeranu centralizaciju i odriče se svakog pokušaja ujedinjavanja. Njegova lozinka je jedinstvo u raznolikosti...”

Ovi ciljevi zahtijevaju više faza prilagođavanja u stremljenjima nacionalne politike, koja se danas – zbog nedostatka jasno definiranih zakona i sveopće priznatih provodljivih načela koja bi regulirala odnose među narodima – kreće u blizini anarhije. Liga naroda, Ujedinjene nacije i veliki broj u njihovom okviru stvorenih organizacija i donesenih konvencija, bez sumnje su pomogli da se ublaže neke od negativnih posljedica međunarodnih sukoba, no ipak su se pokazale nesposobnim da bi spriječile rat. Nakon završetka Drugog svjetskog rata vodio se pozamašan broj ratova, a neki od njih još uvijek bjesne.

Bitni aspekti ovog problema mogli su se razaznati već u 19. stoljeću, kada je Bahá'u'lláh po prvi puta iznio svoje prijedloge za uspostavljanje svjetskog mira. U svojim porukama vladarima svijeta razložio je načelo kolektivne sigurnosti.

Shoghi Effendi veli u svezi s tim: „Što bi drugo mogle značiti ove važne riječi, nego napatuk da je ograničavanje nesputanog nacionalnog suvereniteta prvi nužni korak u pravcu stvaranja buduće zajednice svih naroda Zemlje? Svjetska naddržava kojoj će sve nacije svijeta voljno ustupiti svako pravo vođenja ratova, stanovita prava ubiranja poreza i sva prava raspolaganja oružanim snagama osim za održavanje unutarnjeg poretka na svojim područjima – takva država se nužno mora konstituirati. U okviru ove naddržave potrebni su: međunarodna egzekutiva koja bi svakom neposlušnom članu zajednice mogla nametnuti svoj najvišji, neosporivi autoritet; svjetska skupština, čije će članove birati stanovnici svake zemlje, a njihovo imenovanje će potvrditi vlada njihove domovine; te vrhovni sud, čije će presude biti obvezujuće čak i onda ako se stranke u svom sporenju ne bi dobrovoljno podvrgle njegovoj odluci.

Svjetska zajednica u kojoj će zauvijek biti dokinuta sva gospodarska ograničenja, u kojoj će uzajamna ovisnost kapitala i rada biti stvarno priznata, u kojoj će konačno zamrijeti vika vjerskog fanatizma i prepirke, u kojoj će zauvijek biti ugašen plamen rasne mržnje, čiji će se jedinstveni kodeks međunarodnog prava, rezultat promišljene odluke udruženih predstavnika svijeta, moći sprovesti brzom i nesuprotstavljivom akcijom združenih vojnih sila federacije; i konačno svjetska zajednica u kojoj će bijes neuračunljivog i militantnog nacionalizma biti preobražen u trajnu kozmopolitsku svijest – tako, doista, izgleda, u grubim crtama, od Bahá'u'lláha predviđeni poredak, poredak, koji će jednom biti smatran najplemenitijim plodom doba polaganog dozrijevanja.”

Bahá'u'lláh je najavio sprovođenje ovih dalekosežnih mjera: „Mora doći vrijeme kad će diljem svijeta biti shvaćena nužna potreba za održavanjem jedne široke, sveobuhvatne skupštine čovječanstva. Vladari i kraljevi Zemlje će joj bezuvjetno morati prisustvovati, sudjelovati u njenim savjetovanjima i proučiti sredstva i putove, kojima će se postaviti temelji Najvećeg mira među ljudima svijeta.”

Hrabrost, odlučnost, iskrena nakana, nesebična međusobna ljubav naroda – sve te duhovne i etičke vrijednosti, koje su nužne za taj ogromni korak k miru, koncentriraju se u volji za djelovanjem. Da bi se pobudila ta volja, nužno je obratiti najozbiljniju pažnju čovjekovom bitnom svojstvu, naime njegovoj misli. Shvatiti značaj ovog moćnog svojstva znači i shvatiti društvenu nužnost aktualizacije njegove jedinstvene vrijednosti u procesu otvorenog, nepristranog i dobronamjernog savjetovanja, te djelovanja u skladu s rezultatima ovog procesa. Bahá'u'lláh je izričito upućivao na visoku vrijednost i neophodnost savjetovanja pri oblikovanju ljudskih odnosa. Kazao je: „Savjetovanje omogućuje dublje

saznanje i pretpostavke pretvara u sigurnost. Ono je sjajno svjetlo, koje u tamnom svijetu vodi i pokazuje put. Za sve postoji i postojat će uvijek stupanj savršenosti i zrelosti. Dar uviđavnosti ispoljava svoju zrelost u savjetovanju.” Upravo pokušaj postizanja mira putem savjetničkih procesa koje je Bahá’u’lláh predlagao, mogao bi narode svijeta obdariti takvim blagodatnim duhom, da se nikakva sila ne bi uzmogla oduprijeti konačnom trijumfu.

‘Abdu’l-Bahá, Bahá’u’lláhov sin i opunomoćeni tumač njegovih naučavanja, izložio je slijedeće mišljenje u svezi s radom sudionika svjetske skupštine: „Mirovno pitanje moraju učiniti predmetom zajedničkog savjetovanja i svim raspoloživim sredstvima pokušati stvoriti Savez svjetskih država. Moraju sklopiti obvezujući ugovor, osnovati savez, čije će odluke biti jasne, nepovredive i određene. Taj ugovor onda moraju obznaniti cijelom svijetu i za nj dobiti pristanak sveukupnog čovječanstva. Taj uzvišeni, plemeniti pothvat – istinski izvor mira i blagostanja za cijeli svijet – mora biti svet svim stanovnicima Zemlje. Moraju se osloboditi sve snage ljudskog roda da bi se osigurala trajnost i postojanje tog najvećeg od svih saveza. U tom sveobuhvatnom ugovoru moraju biti određene granice svake pojedine zemlje, jasno označena načela za međusobne odnose vlada i utvrđeni svi međunarodni dogovori i obveze. Na isti način mora biti precizno ograničen obujam vojnih snaga svake pojedine vlade, jer kad bi jednoj zemlji bile dozvoljene veće ratne pripreme i povećanje vojnih snaga, pobudilo bi se nepovjerenje ostalih zemalja. Glavno načelo ovog svečanog ugovora mora biti tako formulirano da u slučaju kasnije povrede bilo koje njegove odredbe od strane bilo koje vlade ustanu sve ostale vlade zemlje da bi ovu opet posve podvrgle obvezi ugovora; čak bi se cjelokupno čovječanstvo moralo odlučiti da svim raspoloživim sredstvima svrgne takovu vladu. Ako će se taj najjači od svih lijekova primijeniti na bolesnom tijelu svijeta, sigurno će se oporaviti od svojih patnji i ostati trajno očuvano i zdravo.”

Ta moćna skupština trebala je već poodavno biti održana.

Svim srcem apeliramo na vođe svih država, da iskoriste taj povoljni trenutak i učine neopozive korake k sazivanju te svjetske skupštine. Sve snage povijesti sile čovječanstvo na taj čin, koji će za sva vremena označiti nadolazak njegove dugoočekivane zrelosti.

Neće li se Ujedinjene nacije uz punu potporu svojih država članica založiti za visoke ciljeve tako veličanstvenog događaja?

Neka muškarci i žene, omladina i djeca cijelog svijeta shvate vječnu vrednotu ovog nužno potrebnog čina za sve narode i podignu svoj glas u znak voljnog pristanka. Neka današnji naraštaj bude taj, koji će započeti ovo slavno razdoblje u razvoju društvenog života na ovom planetu.

IV.

Izvor našeg optimizma jest vizija, koja nadilazi ukidanje rata i stvaranje ustanova za međunarodnu suradnju. Trajni mir među narodima jest bitni stadij, ali, kako reče Bahá’u’lláh, nipošto nije konačni cilj društvenog razvoja čovječanstva. Iznad početnog primirja, iznudenog strahom od nuklearnog inferna, iznad političkog mira na koji nerado pristaju sumnjičave suparničke države, iznad pragmatičnih sporazuma o sigurnosti i koegzistenciji, pa čak i iznad brojnih pokušaja suradnje koju će omogućiti ovi koraci, stoji kao posljednji cilj: ujedinjenje svih naroda svijeta u jednu univerzalnu obitelj.

Nesloga je opasnost koju države i narodi na Zemlji ne mogu duže podnositi; posljedice su toliko strašne a da bi se o njima dalo razmišljati, toliko očigledne da ne trebaju nikakvog izlaganja. „Blagostanje čovječanstva, njegov mir i njegova sigurnost ne mogu se postići prije nego što bude utemeljeno njegovo jedinstvo”, zapisao je Bahá'u'lláh prije više od jednog stoljeća. „...cjelokupno čovječanstvo stenje i vapi za tim da bude dovedeno k jedinstvu i da se dovrši njegovo vjekovima trajajuće mučeništvo”, piše Shoghi Effendi i nastavlja: „Ujedinjenje sveukupnog čovječanstva jest obilježje stupnja kojem se ljudsko društvo danas bliži. Jedinstvo obitelji, plemena, polisa i naroda uslijedio je jedno za drugim i posve je postignuto. Jedinstvo svijeta je cilj kojem napaćeno čovječanstvo smjera. Izgradnja nacionalnih država se primakla svom koncu. Anarhija, koja je tijesno vezana uz suverenitet država, danas se bliži svom vrhuncu. Svijet, koji uzrasta k zrelosti, mora se odreći tog fetiša, spoznati jedinstvo i cjelovitost ljudskih odnosa i jednom za svagda stvoriti aparat, koji bi najbolje umio otjelotvoriti ovo temeljno načelo njegovog postojanja.”

Sve suvremene snage preobražaja potvrđuju to stanovište. Dokazi se mogu naći u mnogim već spomenutim primjerima povoljnih znakova u današnjim međunarodnim pokretima i zbivanjima, koji upućuju na dolazak svjetskog mira. Mnoštvo muškaraca i žena iz praktično svih kultura, rasa i naroda Zemlje, koji služe u raznolikim ustanovama Ujedinjenih nacija, utjelovljuje planetarnu „javnu službu”, čija značajna dostignuća ukazuju na velike mogućnosti suradnje, koja se može postići čak i pod obeshrabrujućim uvjetima. Težnja za jedinstvom, nalik duhovnom proljeću, dolazi do izražaja u nebrojenim međunarodnim kongresima, na kojima se sastaju ljudi najrazličitijih struka. Ona je poticajna snaga međunarodnih projekata za djecu i omladinu. Ona je u stvari istinsko vrelo značajnog pokreta ekumenizma, koji privrženike povijesno zavađenih religija i sekti, kao nekom neodoljivom silom vuče jedne prema drugima. Težnja k jedinstvu svijeta, zajedno sa suprotnom težnjom k ratovanju i samouveličanju, s kojom je u neprestanoj borbi, jest jedna od nadmoćnih, sveprisutnih karakteristika života na ovom planetu na izmaku 20. stoljeća.

Primjer za to napredujuće jedinstvo moguće je naći i u iskustvima Bahá'í zajednice. Ona je zajednica od nekih tri do četiri milijuna ljudi iz svih naroda, kulturnih krugova, klasa i vjerskih tradicija, koji se u mnogim zemljama na širokom polju djelatnosti posvećuju duhovnim, socijalnim i gospodarskim potrebama naroda. Ona je jedinstveni društveni organizam, reprezentativan za raznovrsnost obitelji čovječanstva. Svoje poslove regulira pomoću sistema opće priznatih načela savjetovanja i cijeni podjednako sve velike objave Božjeg vodstva tijekom ljudske povijesti. Njena egzistencija je jedan daljnji uvjerljivi dokaz za praktičnu primjenu vizija njenog utemeljitelja o ujedinjenom svijetu, daljnje svjedočanstvo za to da ljudski rod može živjeti kao globalno društvo i da je dorastao svakom izazovu koji donosi sobom ulazak u punoljetno doba. Ako iskustva bahá'ija, u bilo kojem obujmu, mogu tome pridonijeti da se učvrsti nada u jedinstvo ljudskog roda, sretni smo da ih možemo ponuditi kao studijski model.

Imajući pred očima ogromnu važnost zadatka koji danas zaokupljaju cijeli svijet, priginjemo glavu u poniznosti pred strahopoštovanim veličanstvom Boga Stvoritelja, koji je u svojoj beskrajnoj ljubavi stvorio čitav ljudski rod od jednog stabla; koji je oplemenio ljudsku stvarnost dragulju sličnu, odlikovao je razumom i mudrošću, plemenitošću i besmrtnošću i dodijelio čovjeku „jedinstveno doličje i sposobnost da spozna i ljubi Njega” –

sposobnost, koja „se mora prijeko smatrati temeljnim stvaralačkim podstrekom i glavnom svrhom sveukupnog stvorenja”.

Naše je najdublje uvjerenje da su svi ljudi za to stvoreni „da promiču kulturu koja se neprestano razvija”, da je „nedostojno čovjeka ako se ponaša poput zvijeri u šumi”, da su kreposti, svojstvene ljudskom dostojanstvu, pouzdanost, popustljivost, milosrđe, suosjećaj i dobrota naspram svih ljudi. Iznova potvrđujemo našu vjeru da „mogućnosti, koje su svojstvene stadiju čovjeka, puna mjera njegovog usuda na Zemlji, prirodna uzvišenost njegove stvarnosti, da sve to mora biti očitovano na obećani dan Božji”. To su motivi naše nepokolebljive vjere da je cilj jedinstva i mira, kojem teži čovječanstvo, dostižan.

Dok ovo pišemo, moguće je razabrati glasove bahá'íja prepune nade, unatoč progona koje još uvijek trpe u zemlji matici svoje vjere. Svojim primjerom postojane nade oni svjedoče o vjerovanju, da je skoro ostvarenje prastarog sna o miru, na osnovu preobražavajuće snage Bahá'u'lláhove objave, danas obdareno snagom Božjeg autoriteta. Mi vam dakle ne prenosimo samo riječima izraženu viziju: oslanjamo se na moć vjerskog djela i žrtve, na molitvu punu nade naših braće i sestara širom svijeta za mir i slobodu. Na strani smo svih žrtava agresije, svih, koji čeznu za okončanjem borbe i svađe, svih čija odanost načelima mira i svjetskog poretka služi plemenitim ciljevima, za koje je sveljubeći Stvoritelj ljudski rod pozvao u život.

S iskrenom željom da vam prenesemo našu najusrdniju nadu i naše duboko pouzdanje, navodimo proročke riječi Bahá'u'lláhove: „Ove besplodne borbe, ovi razorni ratovi će prestati i 'Najveći mir' će doći.”

[potpisano: Univerzalna kuća pravde]